

PERSPECTIVE ȘI TENDINȚE ÎN EDUCAȚIA NONFORMALĂ DE CALITATE

Gina HURDUC, doctorand,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău,
profesor, Grădinița cu program prelungit Nr.64, Galați, Romania

Summary: *The value appreciation of education within the education system, of training in the context of the educational process, of the activity of designing education and training at all levels of the system and of the educational process represents, the quality in education. In order to carry out quality non-formal activities, it is important to follow some rules and principles that are based on the competences and contents of formal education and offer various possibilities to apply the knowledge acquired in formal education.*

Key-words: *education, non-formal education, early education, skills, quality in education.*

În prezent, provocările epocii moderne constau în schimbarea conceptului economic, în schimbarea componenței societății, care acum este multietnică în multe țări ale Europei. Ca o consecință inevitabilă a acestor schimbări, conceptul de educație se transformă într-unul modern ce presupune „învățarea pe tot parcursul vieții”.

Conceptul modern de educație privește educația ca "**Lifelong Process**", un proces de învățare care se desfășoară pe tot parcursul vieții, spre deosebire de conceptul tradițional, în cadrul căruia educația se dobândește în cea mai mare parte în timpul școlarizării formale.

Legea Educației Naționale susține și face accesibilă atingerea obiectivelor europene în domeniul educației și prin intermediul unor conținuturi dedicate în mod explicit aspectelor referitoare la importanța învățării pe tot parcursul vieții. Aceasta este definită drept: „totalitatea activităților de învățare realizate de fiecare persoană pe parcursul vieții în contexte formale, nonformale și informale, în scopul formării sau dezvoltării competențelor dintr-o multiplă perspectivă: personală, civică, socială ori ocupațională, și „cuprinde educația timpurie, învățământul preuniversitar, învățământul superior, educația și formarea profesională continuă a adulților.” [6, art.328]

Educația, sub toate aspectele ei, se constituie într-o realitate dinamică a provocărilor culturale, sociale și cunoaște o multitudine de situații de învățare care sunt realizate prin cele trei forme ale acesteia: Educația formală, Educația nonformală, Educația informală.

Pedagogul Constantin Cucuș evidențiază că „toate cele trei educații „paralele”, chiar dacă au propriul câmp de acțiune și funcționalități diferite, îngăduie extensii benefice, această articulare conducând la întărirea lor reciprocă și la eficientizarea demersului educativ. Cele trei forme se sprijină și se condiționează reciproc”. [5, p.39]

Educația nonformală, furnizează oportunități de învățare variate și este mult mai mult centrată pe interesele și dorințele celui care învață.

Etimologic, termenul de "nonformal" își are originea în latinescul "nonformalis", preluat cu sensul „in afara unor forme special/oficial organizate pentru un anumit gen de activitate”.

Nonformal desemnează o realitate educațională mai puțin formalizată dar întotdeauna cu efecte normativ-educative. Sorin Cristea, prezintă o serie de argumente prin care definește și analizează Educația nonformală ca fiind „activitatea de formare-dezvoltare a personalității umane într-un cadru organizat și planificat în mod flexibil, cu caracter neobligatoriu, realizată în mediul școlar și extrașcolar, în afara programelor de tip formal. Implică activități și acțiuni pedagogice specifice, proiectate de cadre specializate, aflate în raporturi de:

- a) complementaritate cu cele realizate riguros și ierarhic, la nivel de educație formală;
- b) deschidere față de informațiile furnizate de educația informală, în termeni de influențe spontane”. [2, p.119]

În viziunea europeană, educația nonformală este considerată o parte importantă și necesară a conceptului modern de educație, o completare de neînlocuit a educației formale. Este centrată pe învățarea deprinderilor de viață și pregătirea pentru o cetățenie activă, acțiunea începe de la nevoile participanților și pe baza experienței lor și este bazată pe implicarea atât individuală, cât și de grup.

Învățarea în contexte nonformale este considerată ca fiind „învățarea integrată în cadrul unor activități planificate, cu obiective de învățare, care nu urmează în mod explicit un curriculum și poate diferi ca durată. Acest tip de învățare depinde de intenția celui care învață și nu conduce în mod automat la certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite.” [6, art. 330-3]

Competențele și atitudinile dezvoltate elevilor în cadrul învățării nonformale includ: competențe interpersonale, capacitatea de lucru în echipă, încrederea în sine, disciplina, responsabilitatea, capacitatea de planificare, coordonare și organizare/competențe de gestionare a proiectelor, capacitatea de a rezolva probleme practice etc. Întrucât aceste competențe au relevanță crescută în dezvoltarea personală a individului, contribuind deopotrivă la participarea activă în societate și pe piața muncii, acestea sunt complementare celor achiziționate prin educația formală.

Educația nonformală poate fi descrisă ca fiind: un proces organizat, cu obiective educaționale; participativă și centrată pe elev; globală și orientată spre progres; holistică; incluzivă; diversă; multiculturală; continuă; formativă; complementară; provocatoare; stimulatorie; distractivă; neconvențională; interactivă; participativă; voluntară; opțională; nondirectivă; sustenabilă; flexibilă; atractivă; aplicabilă; accesibilă tuturor; ajustabilă; inovatoare; creativă; dinamică; pozitivă.

În asigurarea calității intervențiilor educaționale nonformale, *principiile calității și direcțiile de acțiune* sunt echivalente cu cele aplicate în educația formală:

- Principiul flexibilității informaționale - îmbunătățirea experienței educative a elevilor, raționalizarea timpului liber;
- Principiul cooperării - mediu școlar bazat pe respect, comunicare, cooperare între cadrul didactic-educabil, cadru didactic-societate responsabilizarea tuturor factorilor sociali implicați în susținerea procesului educativ, inițierea de rețele interscoli la nivel local, național, european, internațional.
- Principiul accesului egal la educație - reducerea excluderii sociale, reducerea fenomenelor de abandon școlar, absenteism și analfabetism.

- Principiul complementarității educației formale și nonformale-recunoșterea educației nonformale ca parte esențială a educației obligatorii, ca spațiu aplicativ pentru educația formală.

Standarde și criterii de realizare ale finalităților în educația nonformală
 „Redimensionarea acestui tip de educație va începe de la nivelul micro – unitatea de învățământ, prin:

- dezvoltarea componentei educative în proiectarea activității didactice;
- complementarizarea dimensiunii curriculare cu cea cross-curriculare și extracurriculare a activității educative;
- crearea echipelor interdisciplinare pentru inițierea, organizarea și implementarea proiectelor educative;
- dezvoltarea proiectelor educative pe tipuri de educație complementară. ” [9, p.7]

Aprecierea valorică a educației în cadrul sistemului de învățământ, a instruirii în contextul procesului de învățământ, a activității de proiectare a educației și a instruirii la toate nivelurile sistemului și ale procesului de învățământ reprezintă, calitatea în educație.

Sorin Cristea propune delimitarea sferei de referință dintr-o perspectivă proprie științelor educației: „*Conceptul pedagogic de calitate în educație* definește capacitatea sistemului și a procesului de învățământ de realizare a *funcțiilor lor generale* (cu caracter *obiectiv*), la parametrii superiori, angajați în sens pozitiv prin intermediul *finalităților* (cu caracter *subiectiv*), proiectate valoric la nivel de filozofie și de politică a educației.„, [4, p. 280-288]

Calitatea în educație constituie un *indicator important, de bază, al dezvoltării sociale* în contextul *societății informaționale* și în vedere toate structurile de funcționare ale educației / instruirii, concentrate, în mod special, la nivelul sistemului de învățământ, al procesului de învățământ, al organizației școlare, al clasei de elevi.

Dacă dimensiunea obiectivă este marcată de funcțiile generale și psihologice, cât și de structura de bază, care presupune corelația permanentă dintre educator și educat, dintre profesor și elev, dimensiunea subiectivă este marcată de realizarea funcțiilor generale și a structurii de bază prin finalitățile educației proiectate la scara sistemului de învățământ și a procesului de învățământ (obiectivele generale, specifice, concrete). Evaluarea calității educației implică un set de criterii comune, universale, esențiale fiind, cele referitoare la eficacitatea, eficiența și echitatea educației angajate la toate nivelurile sistemului și ale procesului de învățământ. Raportându-mă la o componentă a educației nonformale pe care o cercetez în prezent, Formarea elementelor culturii comunicării la preșcolari în cadrul activităților nonformale, putem afirma că:

Eficacitatea, constă în dinamica procesului de restructurare și revalorizare a învățământul preșcolar în privința formării și dezvoltării competențelor impuse de Curriculumul național, a elementelor culturii comunicării în cadrul activităților nonformale pentru copiii de vârstă preșcolară prin modalități de proiectare și organizare a educației dincolo de discipline pornind de la provocări și realități ale vieții contemporane ce pot aduce beneficii semnificative pentru aceștia facilitând învățarea mai plăcută și mai eficientă.

Schimbarea Educației constituie un exercițiu profund de învățare colectivă la scara întregii societăți, fundamentat pe încredere, onestitate, competență, performanță și curaj, gândit să genereze câștiguri ireversibile – pe termen scurt, mediu și lung, pentru toți actorii individuali și instituționali implicați în punerea sa în fapt iar învățarea timpurie este fundamentul pentru învățarea de-a lungul întregii vieți. Succesul actului educațional în grădiniță este dependent de

existența unei comunicări eficiente care conduce la acțiunile și rezultatele dorite creând un climat de încredere reciprocă.

Eficiența constă în promovarea și valorificarea elementelor culturii comunicării la preșcolari în cadrul activităților nonformale în contexte diferite prin: exersarea exprimării, stimularea imaginației și a creativității, însușirea unor norme de comportament care încurajează o relaționare socială pozitivă, care dezvoltă respectul de sine și de ceilalți și care încurajează participarea activă la propria dezvoltare. Educația nonformală reprezintă un cadru eficient de a forma elementele culturii comunicării la preșcolari prin activități ce nu exclud efortul acestora și sunt atractive datorită formelor lor variate.

Revalorizarea lecturii și apropierea copilului de carte, de la cea mai fragedă vârstă, în cadru nonformal, va spori efectele benefice în domeniul limbajului, al comunicării, precum și în cel al comportamentului și al socializării. Un rol important revine și proiectelor, programelor educaționale (locale, județene, naționale, internaționale) cât și activităților extrașcolare, care conduc pe termen lung la formarea competențelor cheie.

Echitatea este lesne de observat deoarece Educația nonformală poate fi privită ca fiind o nouă abordare a învățării prin activități plăcute și motivante *pentru toți copiii* și urmărește identificarea și cultivarea corespondenței optime dintre aptitudini, talente dar și dezvoltarea competențelor de comunicare și stimularea comportamentului creativ, începând de la cea mai fragedă vârstă prin îmbunătățirea puterii de înțelegere a copilului și cultivarea dorinței acestuia de a învăța fără efort, fără constrângeri, în ritmul propriu în vederea asigurării șansei de succes personal, iar activitățile nonformale reprezintă cadrul perfect de realizare.

Succesul actului educațional în grădiniță este dependent de existența unei comunicări eficiente care conduce la acțiunile și rezultatele dorite creând un climat de încredere reciprocă.

Indiferent de definiții, comunicarea a fost și este tratată ca un element fundamental al existenței umane iar Ioan Cerghit afirmă „...*instituția de învățământ constituie locul unde se învață comunicarea; unde se deprinde și se perfecționează comunicarea; unde se elaborează (creează) comunicarea; unde se educă (cultivă) comunicarea. Aici, comunicarea are semnificația unei valori umane și sociale, motiv pentru care educarea comunicării constituie un scop în sine, un obiectiv major al învățământului, la care toate disciplinele trebuie să-și aducă propria contribuție.*” [1]

Comunicarea didactică reprezintă acea formă de comunicare prin care persoane cu o pregătire specială transmit cunoștințe, formează deprinderi și atitudini, inițiază activități într-un cadru organizat și în instituții specializate, în scopuri instructiv-educative și reprezintă baza pe care se desfășoară procesul de predare-învățare-evaluare.

Pentru a desfășura activități nonformale *de calitate* este important să fie respectate unele reguli și principii care au la bază competențele și conținuturile educației formale și oferă diverse posibilități de aplicare a cunoștințelor dobândite în cadrul educației oficiale.

Aceste activități nu exclud efortul elevilor și sunt atractive datorită formelor lor variate (cercuri de lectură, sportive, cultural-științifice, întâlniri cu scriitori, cluburi de știință, serbări școlare, drumeții, excursii, tabere, expediții, grădinița de vară, concursuri, vizionări de spectacole, vizite la muzee, biblioteci).

Curriculumul pentru educația timpurie, 2019, realizează o reactualizare și o restructurare a curriculumului național pentru educația timpurie, având ca bază mai multe argumente: „Bazele capacității de a învăța pe tot parcursul vieții se formează în primii ani ai copilăriei. Învățarea este

un proces gradual, iar construirea unor premise puternice în copilăria mică reprezintă o condiție prealabilă pentru dezvoltarea competențelor și pentru succesul educațional de la nivelurile superioare, fiind, în egală măsură, esențială pentru sănătatea și pentru starea de bine a copiilor. În acest context, finalitățile educației timpurii, vizează o serie de aspecte, care se constituie în premise ale competențelor-cheie formate, dezvoltate și diversificate, pe traseul școlarizării ulterioare:

- Dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a personalității copilului, în funcție de ritmul propriu și de trebuințele sale, sprijinind formarea autonomă și creativă a acestuia.
- Dezvoltarea capacității de a interacționa cu alți copii, cu adulții și cu mediul pentru a dobândi cunoștințe, deprinderi, atitudini și conduite noi;
- Încurajarea explorărilor, exercițiilor, încercărilor și experimentărilor, ca experiențe autonome de învățare;
- Descoperirea, de către fiecare copil, a propriei identități, a autonomiei și dezvoltarea unei imagini de sine pozitive;
- Sprijinirea copilului în achiziționarea de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini necesare la intrarea în școală și pe tot parcursul vieții. ” [7, p.13-14]

În același document, care reglementează activitățile de învățare formale cât și nonformale în grădinițele de copii, se revalorizează lectura și apropierea copilului de carte, de la cea mai fragedă vârstă, ceea ce va spori efectele benefice în domeniul limbajului, al comunicării, precum și în cel al comportamentului și al socializării. Un rol important revine și proiectelor, programelor educaționale (locale, județene, naționale, internaționale) cât și activităților extrașcolare, care conduc pe termen lung la formarea competențelor cheie.

Validarea eficienței comunicării, sub toate aspectele, a copiilor de vârstă preșcolară în cadrul activităților nonformale și descoperirea unor căi de optimizare a acestora în cadrul proiectelor educaționale și a altor forme de organizare prin elaborarea unor materiale de bună practică reprezintă unul dintre obiectivele educației preșcolare.

Promovarea și valorificarea elementelor culturii comunicării la preșcolari în cadrul activităților nonformale în contexte diferite prin: exersarea exprimării, stimularea imaginației și a creativității, însușirea unor norme de comportament care încurajează o relaționare socială pozitivă, care dezvoltă respectul de sine și de ceilalți și care încurajează participarea activă la propria dezvoltare.

Este necesar de a se găsi noi modalități de optimizare a comunicării în contexte diferite în cadrul unor diverse activități nonformale pentru a răspunde nevoilor specifice ale tuturor copiilor, creșterea implicării părinților și a altor factori educaționali din cadrul comunității în activitatea instituției în vederea asigurării funcționării unui învățământ preșcolar de calitate.

Învățământul preșcolar se află, ca și celelalte trepte de învățământ, într-un dinamic proces de restructurare și revalorizare, de racordare la nivelul mondial în acest domeniu iar formarea elementelor culturii comunicării în cadrul activităților nonformale pentru copiii de vârstă preșcolară reprezintă o modalitate de proiectare și organizare a educației dincolo de discipline pornind de la provocări și realități ale vieții contemporane ce pot aduce beneficii semnificative pentru aceștia facilitând învățarea mai plăcută și mai eficientă.

BIBLIOGRAFIE

1. CERGHIT, I. Sisteme de instruire alternative si complementare. București: Editura Aramis, 2004, 320 p. ISBN 973-85939-4-8
2. CRISTEA, S. Conținuturile și formele generale ale educației. București: Editura Didactică Publishing House, 2017. 186p. ISBN 978-606-683-444-5
3. CRISTEA, S. Dicționar de termeni pedagogici. București: Editura Didactică și pedagogică, 1998. 474 p. ISBN 973-30-5130-6
4. CRISTEA, S. Dicționar Enciclopedic de Educație, volumul I, A-C. București: Editura Didactica Publishing House, 2015. 831p. ISBN 606-683-295-3
5. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Iași: Editura Polirom, 1996. 266 p. ISBN 973-9248-03-9
6. LEGEA EDUCAȚIEI NAȚIONALE Nr. 1/2011. Text actualizat în baza actelor normative modificatoare, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, aprilie 2018.
7. MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE: Curriculumul pentru educația timpurie. București, 2019, 42 p.
8. Site oficial al Uniunii Europene https://europa.eu/youth/ro/article/54/12286_ro_ghid
9. [http://www.isjialomita.ro/red/download/Educatia_nonformala - pentru cadrele didactice.pdf](http://www.isjialomita.ro/red/download/Educatia_nonformala_-_pentru_cadrele_didactice.pdf)
10. <https://www.link-academy.com/din-ce-cauza-europa-insista-asupra-invatamantului-nonformal>
11. <https://www.edu.ro/educatie-non-formala-informala>